

Hoe definieer je authenticiteit? Ellen R. Van't Hof over de Klompendans, gedanst door nazaten van Nederlandse immigranten in de States.

De Dutchness van duizend paar klompen

Het is midden mei in de Midwest van Amerika. Duizenden mensen vullen de straten in de binnenstad van Holland, Michigan. Velen zijn vaste bewoners; anderen zijn toeristen vanuit de hele wereld. Op de straat bevinden zich zo'n duizend dansers, gekleed in schitterende kostuums en houten klompen. Er hangt een spanning in de lucht in afwachting van de start van de *Klompendans*. De dansers leggen de laatste hand aan hun hoedjes en hun kostuums terwijl toeschouwers de beste plek proberen te veroveren. Dansers nemen elkanders hand en vormen rijen van twaalf die de hele straat innemen. De muziek begint en duizend paar klompen zetten zich in beweging. Vijftien minuten lang is het publiek in de ban van deze levendige dans. Er zijn fotografen alom. De dansers proberen steeds hoger dan hun partners te stampen. De complexe dans evolueert van één enkele rij naar twee rijen die tegenover elkaar staan, een cirkel, paren van dansers die door elkaar heen bewegen, windmolens, en dit terwijl de danspassen voortdurend veranderen. Wanneer de laatste muzieknoten wegsterven, barst het publiek los in een enthousiast applaus. Dansers lachen en wuiven het publiek toe terwijl ze terug op adem proberen te komen na deze hevige dans. Toeschouwers bestormen de straat om de dansers te feliciteren. Samen poseren ze voor de foto; een leuke herinnering om mee naar huis te nemen. Deze scène wordt verschillende keren herhaald tijdens het tiendaagse *Tulip Time Festival* dat elk jaar in mei plaatsvindt.

Zo'n miljoen bezoekers beweren dat hun favoriete onderdeel van dit festival de tulpen zijn; miljoenen tulpen versieren de straten en parken van Holland, Michigan. De tweede fa-

Klompendans - Holland, Michigan

voriet van de bezoekers is de *Klompendans*. Toeristen keren jaar na jaar terug voor deze energieke dans die door vrijwilligers wordt opgevoerd. *Tulip Time* is een festival in het teken van Hollands Nederlandse erfenis. De *Klompendans*, uitgevoerd in houten klompen en Nederlandse kostuums, maakt een belangrijk deel uit van de 69-jarige traditie. De dans wordt hoog gewaardeerd door de hele gemeenschap. Het gaat hier om een authentieke Nederlandse dans die door de dansers accuraat moet worden uitgevoerd.

Maar wat houdt deze dans in? Is ze Nederlands? Op zoek naar het antwoord op deze en andere vragen in verband met de *Klompendans*

waarmee ik ben opgegroeid, schuimde ik bibliotheken en archieven af en interviewde ik klompendansers jong en oud. In dit essay zal ik het fenomeen van de *Klompendans* uit Holland, Michigan uiteenzetten door op zoek te gaan naar zijn wortels en door het beschrijven, het definiëren, het stellen en beantwoorden van vragen omtrent haar authenticiteit.

Arnhemse boeren

Vooraleer Europeanen het gebied van Holland, Michigan koloniseerden, was het het land van de semi-nomadische Ottawa en Pottawatomie Indianen. Deze stammen verhuisden met de seizoenen mee in deze regio van dichte bossen, duinen, meren, rivieren en moerassen, om te jagen, voedsel te verzamelen en rudimentaire landbouw te beoefenen. In de herfst van 1846 werd de eerste groep kolonistors, op zoek naar godsdienstvrijheid en economische onafhankelijkheid, geleid door dominee Albertus Christiaan van Raalte, een 35 jaar oude predikant van de afgescheiden Gereformeerde Kerk. Deze pelgrims, voornamelijk bestaande uit boerenfamilies, waren uit Arnhem in Nederland gevlucht om twee redenen: om te ontkomen aan de restricties van de regering inzake het samenkomen van een niet-gesanctioneerde kerk en om te ontsnappen aan een mislukte aardappelooft die een algehele armoede veroorzaakte. In februari 1847 verhuisde Van Raalte's gemeenschap naar het gebied van Holland, Michigan. Ze begonnen daar hun kolonie te bouwen. In de zomer van 1847 waren er zeventot achthonderd Nederlandse immigranten. Zij kampten met insecten die moerassen en bossen teisterden, hadden nauwelijks onderdak, weinig voedsel en pokken. Honderden kolo-

nisten kwamen om, die zomer, maar tegen eind 1848 was de populatie gegroeid tot 4000. De kolonie bleef groeien. Tegen 1897 was de populatie gestegen tot zo'n 9000. Vandaag draagt de populatie van Holland (pop. 32.000) en voorsteden ongeveer 80.000.

Tulpen

Het oorspronkelijk idee voor *Tulip Time* is afkomstig van een lerares biologie aan de Holland High School in 1927. Miss Lida Rogers stelde voor de stad op te smukken door het planten van tulpen en zo de Nederlandse culturele erfenis van de stad te vieren. In de lente van 1929 stond de hele stad in bloei. Datzelfde jaar werden enkele dagen van de week van 15 mei omgedoopt tot *Tulip Time*. Het populaire festival genoot steeds meer aanzien. Het werd vrij snel gekenmerkt door Nederlandse kostuums, houten klompen en Nederlandse gewoonten en tradities. Vandaag trekt *Tulip Time* zo'n miljoen bezoekers. Het is het derde grootste festival in de Verenigde Staten, naast *Mardi Gras* in New Orleans en het *Rose Festival* in Pasadena, California.

Het was Ethel Perry, een turnlerares voor meisjes aan het Holland Junior High School, die de *Klompdansen* als deel van *Tulip Time* introduceerde in 1933. Door interviews met de nu 92 jaar oude Ethel Perry Eaton ontdekte ik dat zij de choreografische bewegingen baseerde op haar visie op Nederlandse tradities zoals windmolens, het schrobben van straten, vissen, het dragen van emmers op een juk, spelletjes spelen en flirten. Tot en met 1953 choreografeerden turnleraars van Holland High en Junior High School nieuwe dansen. De huidige dans werd voor het eerst uitgevoerd in mei 1953. De muziek en de choreografie van dat jaar zijn praktisch onveranderd gebleven. Vandaag nemen er zo'n 1700 vrijwillige dansers deel aan het festival.

In de vroege jaren dertig selecteerde Ethel Perry de muziek en choreografeerde zij de dansen. Vele van die melodieën waren populaire volksliedjes. De muziek omvatte verschillende Europese volksmelodieën die volgens sommige bronnen authentiek Nederlands zijn. Alhoewel, tijdens mijn onderzoek heb ik geen enkel sluitend bewijs gevonden dat de muziek Nederlands is. In april, legde ik mijn onderzoek en de muziek voor tijdens een conferentie in Amsterdam. De Nederlandse dansexperts bevestigden dat het merendeel van de muziek in feite niet Nederlands is. Tot in 1953 veranderde de muziek en de choreografie elk jaar opnieuw. In 1953 maakten de muziekleraars een selectie die vandaag nog steeds gebruikt wordt. De verschillende melodieën zijn gegroepeerd volgens drie basisdansen, waartussen pauzes om

het publiek de kans te geven te applaudisseren en de dansers even terug op adem te komen.

Aan de hand van verschillende bronnen leidt men af dat de ontwerpen voor de kostuums dateren van de late negentiende en de vroege twintigste eeuw. De kostuums worden wel min of meer aangepast om ze geschikt te maken voor het uitvoeren van de dans. Zo worden bijvoorbeeld katoenen stoffen gebruikt in plaats van de traditionele wol of zijde omdat die gemakkelijker te wassen zijn en geschikt voor verschillende weersomstandigheden. Sommige kostuums worden ook breder uitgesneden om beter te kunnen dansen en hoger te kunnen stampen. Hoeden worden aangepast zodat ze op hun plaats blijven tijdens het dansen en bestand zijn tegen het weer. Het maken van de kostuums gebeurt onder toezicht en elk kostuum wordt geïnspecteerd. Het belangrijkste onderdeel van het Nederlandse kostuum zijn

Klompdansen - Holland, Michigan

wellicht de schoenen. De *Klompdansen* dankt haar naam aan de houten klompen. Deze zijn verkrijgbaar in Holland, Michigan, zowel plaatselijk gesneden als geïmporteerd. Alle *Klompdansen* zijn verplicht houten klompen te dragen.

Zoals eerder aangetoond werden de danspassen in de eerste jaren van *Tulip Time* choreografeerd door turnleraars en gebaseerd op hun ideeën over traditionele Nederlandse gewoonten. Blijkbaar werden talrijke Europese volksdanspassen en -patronen opgenomen in de choreografie die in feite doet denken aan een Nederlandse volksdans. Maar geen enkele bron die ik heb gevonden wijst erop dat de

choreografen getraind waren in Nederlandse volksdansen, laat staan in de Nederlandse erfenis. Ondanks aanspraken op authenticiteit in verschillende krantenartikelen en promotieliteratuur over *Tulip Time*, kan ik geen enkel bewijs vinden dat de passen en bewegingen oorspronkelijk specifiek Nederlands waren.

Ironie

In haar boek *Dances of the Netherlands* (1949, Chanticleer Press, New York) merkt E. van der Venten Benschel op dat de inwoners van Nederland waar de oude dansen verloren zijn gegaan 'geen landelijk volk waren dat een liefde koesterde voor oude tradities, maar een puriteinse, calvinistische populatie die een vrees, om niet te zeggen een haat, met zich mee bracht inzake dansen en eender welke vorm van amusement'. (p. 7) De plaatselijke Holland-historicus Marvin C. Lindeman observeerde dat 'de Nederlanders die hier onder leiding van dominee Albertus Christiaan van Raalte aankwamen, zich terugtrokken op zoek naar een toevluchtsoord'. (*Those Hotheads*, Holland Herald 1972, p. 24). 'Onder deze immigranten bevonden zich geen beschermheren van de kunsten, geen gecultiveerde burgers, geen mannen met geleerde beroepen, geen zakenleiders. Zij getuigden van onverdraagzaamheid ten opzichte van seculiere bevredigingen en waren bevooroordeeld tegen alles wat indruiste tegen de Kerk. Vermaak op zondag, kaarten, het wereldse theater, dansen en vrijmetselarij waren praktijken die alles behalve aangemoedigd werden.' (p. 25). Deze mensen brachten zeker niet de geliefde volksdansen met zich mee wanneer zij hun oude land ontvluchtten! Tijdens mijn onderzoek naar *Tulip Time* en de *Klompdansen* werd ik door één feit gegrepen. Hoewel ik altijd had aangenomen dat het festival en de dans oorspronkelijk van Nederlandse origine waren, lijkt het erop dat de scheppers van het festival en de dans in de meeste gevallen geen Nederlanders waren en geen experts op het gebied van de Nederlandse dans. Zij waren geïntrigeerd door de Nederlandse cultuur waarvan het dorp doordrongen was. Zij promootten een viering van die cultuur als een educatief instrument: om iets te leren over het planten en groeien van tulpenbollen en tegelijkertijd de stad met tulpen op te fleuren (Lida Rogers' intentie: biologie), om authentieke Nederlandse kostuums te bestuderen en te naaien op school (Lavina Cappon's intentie: huishoudkunde), het bestuderen, arrangeren en uitvoeren van muziek voor het festival (de intentie van verschillende muziekleraars) en om de lichamelijke opvoeding van de meisjes nieuw leven in te blazen door middel van danspassen die de

plaatselijke geschiedenis uitbeelden (Ethel Perry's intentie: lichamelijke opvoeding). Dankzij de scholen groeide en bloeide het festival en werd het vrij snel erkend door de inwoners van Nederlandse afkomst.

'Het waren de Nederlanders die Holland koloniseerden en de overheersende populatie van de gemeenschap uitmaakten, maar het zijn de buitenstaanders (de Nederlanders noemden hen Amerikanen) die instonden voor het gis om van de stad een eenheid van zuurdesem te vormen.' (p. 31). De ironie wil dat de idee van de *Klompdansen*, vermoedelijk een viering van de Nederlandse cultuur, oorspronkelijk niet van de Nederlanders lijkt te zijn. Toch hebben de afstammelingen van de Nederlandse koloniatoren in de loop van de jaren de dans met enthousiasme onthaald. Ze beschouwen het als hun eigen authentieke dans.

Authentiek?

Doorheen de geschiedenis van de *Tulip Time Klompdansen* getuigen verschillendekrantenartikelen en reclamebrochures van de authenticiteit van de dans. Uiteraard willen deze bronnen het feit beklemtonen dat deze dans van oorsprong Nederlands is en dat ze de dag van vandaag nog steeds zo wordt opgevoerd zoals die daar in uitvoering wordt (of werd) gebracht. Als authenticiteit enkel op deze wijze gedefinieerd kan worden, dan is, op basis van mijn conclusie en van de getuigenis van de Nederlandse dansexperts in Amsterdam dat de *Tulip Time Klompdansen* niet Nederlands is, deze dans duidelijk niet authentiek. We zouden dit essay hier kunnen eindigen. Is de *Klompdansen* volgens deze definitie authentiek? Nee.

Maar misschien kan authenticiteit anders worden gedefinieerd. In hun boek over de betekenis van kunst *Active Sights: Art as Social Interaction* (1988, Mayfield Publishing, London) suggereren Timothy Van Laar en Leonard Diepeveen 'dat de beste manier om kunst te begrijpen, te produceren en te bekritisieren is om aandacht te schenken aan wat een kunstwerk doet: het geloof dat het belichaamt, de sociale rol die het aanneemt en de interactie met het publiek.' (p. 10). Als we de *Klompdansen* beschouwen als een vorm van kunst voortgebracht door en als weerspiegeling van een

sociale gemeenschap die zichzelf definieert aan de hand van hun gemeenschappelijk gedachtegoed en solidariteit, dan kunnen we misschien het begrip authenticiteit op een andere manier in vraag stellen. De *Tulip Time Klompdansen* ontstond in een gemeenschap van immigranten in Amerika om de culturele erfenis te vieren. Het was oorspronkelijk geen Nederlandse dans maar werd uiteindelijk hartelijk ontvangen door de Nederlandse afstammelingen als uitdrukking van hun 'Dutchness'. Dit lijkt in overeenstemming te zijn met andere sociale groeperingen. Immigranten hebben zichzelf in een nieuwe gemeenschap altijd opnieuw gedefinieerd aan de hand van hun culturele erfenis. Amerikaanse inboorlingen zijn bijvoorbeeld afkomstig van diverse stammen en verschillende culturele tradities. Maar in het Amerika van de twintigste eeuw verklaren velen onder hen een nieuwe eenheid van in-

heemse volkeren in de Verenigde Staten te vormen. Zij hebben nieuwe ceremoniën en dansen gecreëerd die hen kenmerken als een hedendaagse gemeenschap. Zijn deze dansen authentiek? Ja, omdat zij ontstaan vanuit de

gemeenschappelijke waarden van een volk, de sociale rol vervullen van het volk te verenigen en een uitdrukking zijn van de trots van hun erfenis zowel tussen henzelf als met het publiek. Deze gemeenschapsolidariteit geldt ook voor de *Klompdansen*. De gemeenschap van Holland is zeer trots op de *Klompdansen*. De muziek en de danspassen die reeds 65 jaar lang gekoesterd worden, worden met jaloersheid beschermd en enkel aangeleerd tijdens daartoe bestemde repetities. 1700 dansers afkomstig van de plaatselijke high schools en oudleerlingengroepen werken maandenlang aan het leren en het oefenen van de complexe, 15 minuten durende dans. Elke danser koopt of maakt een kostuum dat moet voldoen aan de precieze specificaties. De kostprijs kan oplopen tot \$200. Elke danser is verplicht alle repetities bij te wonen en zo'n 20 keer op te treden op het festival. De tijd, de energie en de financiële verbintenis zijn overweldigend maar de hele gemeenschap steunt de dans en het festival. Duizenden inwoners bieden zich aan als vrijwilligers voor het bevolken van informatie-loketten, het regelen van het verkeer, het helpen bij de bleekpoederpatrouille en het vervullen van vele andere taken. Plaatselijke scholen schorten de lessen op om zo'n 5000 studenten te laten participeren in de parades. De steun van de gemeenschap aan *Tulip Time festival* en de *Klompdansen* is enorm. Is de *Klompdansen* authentiek? Hij is ontstaan vanuit een viering van een overheersende erfenis maar herdefinieert de gemeenschap in de context van een nieuwe tijd en een nieuwe plaats. Zowel niet-Nederlandse als Nederlandse inwoners participeren in en geven steun aan het festival en de dans. Jaar in jaar uit reageert het publiek vol enthousiasme en de deelnemers delen hun trots over het evenement. De *Klompdansen* is intact gebleven en heeft de tand des tijds doorstaan. Is de *Klompdansen* authentiek? Als de jarenlange toewijding aan de dans als viering van een gemeenschappelijke erfenis hem die eigenschap kan toeschrijven, DAN IS HIJ AUTHENTIEK.

Vertaling: Sophie Burm